

De verstolen achterzijde van 't Hoogt

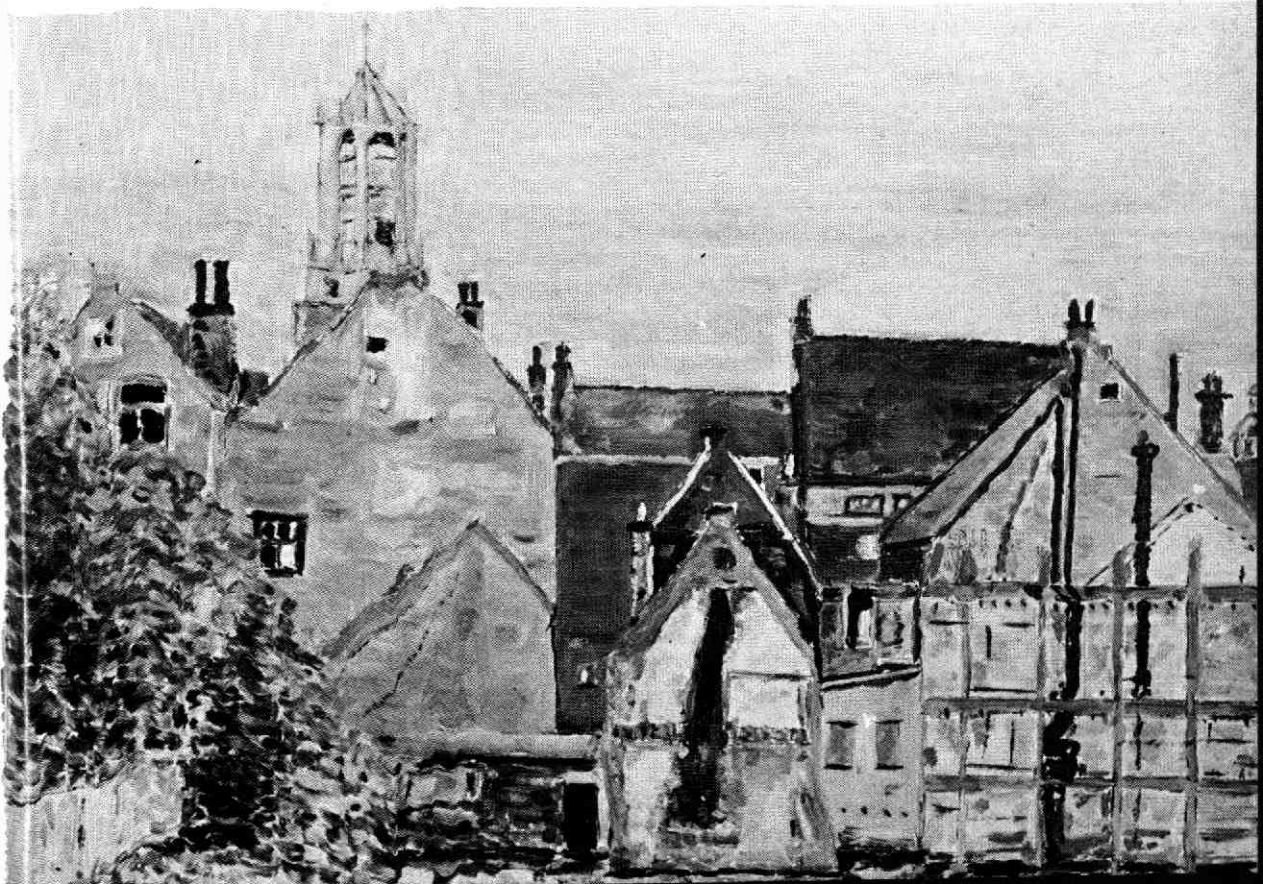
Het plan voor de restauratie van 't Hoogt staat in de belangstelling van velen, die het in stand houden van het oude Utrecht ter harte gaat. Wat minder opvalt is, dat door het slopen van de zuidwand van de Lange Jansstraat een uniek uitzicht op de tot dusverre verborgen achterzijde van 't Hoogt is blootgelegd.

Het zijn meestal niet de achterkant van de bebouwing en binnenkant van het wonen, die de bijzondere belangstelling trekken. De mens legt de representatie van zijn leven en wonen liever aan de voorkant, de vuile was houdt hij binnen en de schone wordt aan de achterkant opgehangen en getoond.

Des te verrassender is het indien plotseling een stuk verstolen, reeds lang bestorven maar nog vastgekleefd leven van de achterzijde en binnenkant in het volle daglicht komt, zoals aan de Lange Jansstraat.

Het is inderdaad een verrassing, een belevenis, waarover Rilke in zijn dagboek van Malte Laurids Brigge schreef:

„Men zag hun binnenkant. Men zag ook de verschillende verdiepingen, kamermuren, waaraan het behangspapier nog vastkleefde, hier en daar de plaats, waar de vloer of het plafond bevestigd was geweest. Naast de kamermuren bleef langs de hele muur nog een vuil wit vlak over en hieroverheen kroop (-) het duidelijke roestige spoor der privaat-buizen. De weg, die het lichtgas gegaan was, had grijze sporen, stoffige sporen aan de rand van de plafonds achtergelaten en zij bogen zich hier en daar geheel onverwacht om en kropen langs de kleurige wand naar een gat, dat zwart en oneerbiedig uitgescheurd was. Het onvergetelijkst echter waren de muren zelf. Het taaie

Ook vroeger intens druk verkeer

De lezer van dit commentaar wil ik dringend aanraden eerst te lezen het artikel „Groeï van Utrechts oude buitenwijken”, geschreven door de heer T. O. (mr. T. Olthoff) in het augustusnummer van ons maandblad en daarna het commentaar daarop, getiteld „Tempora mutantur” door dr. A. J. S. van Lier in het novembernummer. Alleen op deze manier is het mogelijk de misverstanden die dr. Van Lier - helaas - oproept teniet te doen.

Dr. Van Lier schrijft dat er vroeger geen verkeer was. Er was wel degelijk verkeer en zelfs een zeer intensief verkeer, vooral binnen de steden en óók op verschillende buitenwegen! Ik zal daar straks op terugkomen.

Dr. Van Lier schrijft dat de Zeister paardentram in 1915 de dienst al om tien uur 's avonds stopzette. Niet juist. De Zeister paardentram werd al op 20 augustus 1909 vervangen door een elektrische tram. En toen die Zeister paardentram nog reed, vertrok de laatste dienst naar Zeist om middernacht van C.S. en kon men op 't Rond in Zeist om één uur in de nacht overstappen op de stoomtram naar Arnhem. Een nachtdienst per tram in het begin van deze eeuw in ons land, waar we anno 1970 nog steeds de nachttreinen moeten missen! Die waren er vóór wereldoorlog II al wel!

Dr. Van Lier schrijft dat de westzijde van de omwalde stad geen bastions had. Onjuist. De bulen in het Moreelsepark zijn de resten van het bolwerk van St. Marie, de uithollingen de resten van de stadsbuitengracht!

Dr. Van Lier stelt dat er weinig verkeer uit het westen naar onze stad kwam, want er waren haast geen overwegen of onderdoorgangen bij het kruisen van de spoorlijn, uitgezonderd bij de Leidserijn en de Vaartserijn. Helaas geen bruikbaar argument om weinig verkeer aan te tonen. De spoorweg werd aangelegd toen Bartholomaeibrug en

Willemsbrug er nog niet waren. Ergo: er was tussen de Leidserijn en de Vaartserijn geen enkele reden om overwegen of tunnels te bouwen. Of men - komend uit het westen - de Croeselaan of de Catharijnesingel bereed, bleef om 't even, want in beide gevallen kon men slechts via de Catharijnebarrière of de Tolsteegbarrière binnen de stad komen. Het verkeer naar en van de Catharijnebarrière was zelfs zó intensief dat op korte afstand van elkaar twee overwegen werden gebouwd, t.w. in de Leidseweg en in de Vleutenseweg. Die in de Leidseweg moest in 1904 als hoge noodzaak worden vervangen door een tunnel!

De kaart van 1868, waarop de heer T.O. de naam „Knuppelbrug” heeft gevonden op de plek waar nu de Lucasbrug ligt, verraadt géén fout van de tekenaar, zoals dr. Van Lier onderstelt. 1) Ongeveer ter plaatse van de huidige brug was aanvankelijk een overhaalschuitje, dat tengevolge van het toenemende verkeer vervangen moest worden door een houten brug. Deze lag ongeveer recht tegenover het huidige gebouw van de Kamer van Koophandel, dus niet in het verlengde van de Nachtegaalstraat. Wellicht om te voorkomen dat de houten brug verplaatst zou moeten worden bij de bouw van de definitieve stenen brug.

Pas veel later is er - omdat het verkeer alweer toenam - een houten Knuppelbrug gebouwd in het verlengde van de Herenstraat. Deze brug is later vervangen door een brug van gewapend beton, een van de eerste bruggen van gewapend beton in ons land. Er is zelfs nog een derde brug met de naam „Knuppelbrug” geweest, t.w. een houten brug die in het verlengde van de Nieuwegracht over de Tolsteegsingel werd gelegd. Thans vinden we hier de Looierbrug.

Dr. Van Lier meent dat het verkeer te water door de stad ongeveer uitsluitend zuid-noord ging en

(Vervolg van pagina 93)

leven van deze kamers had zich niet laten vertrappen. Het was er nog, het klemde zich vast aan de spijkers, die er nog waren, het stond op de luttele rest van de vloeren, het was onder de kamerhoeken, waar nog een klein beetje grond was, in elkaar gekropen. Men kon zien dat het nog voortleefde in de kleur, die er langzaam, jaar na jaar, door veran-

derd was: blauw in schimmeliggroen, groen in grijs en geel in een oud, verweerd, rottend wit.”

Het zijn deze kleuren en contrasten tussen licht en donker, die bij de achter- en binnenzijde van 't Hoogt zo boeiend naar voren komen, zoals de zwart geblakerde schoorsteenkanalen tegenover de lichtere muurvlakken, het patina van de verschillende daken en de vage contouren van verdwenen huizen.

Prent en tekst: P. DE JONG